

**В. М. СКРОБАЛА, О. І. КАСПРУК (УКРАЇНА, ЛЬВІВ)
ЕКОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ЛІСОВОЇ РОСЛИННОСТІ
УКРАЇНСЬКОГО РОЗТОЧЧЯ**

*Національний лісотехнічний університет України
79057, вул. Генерала Чупринки, 103, Львів, Україна; nltu@ukr.net*

The typological scheme of forest vegetation of Ukrainian Roztochya can be represented as a quadrangle in the center of which are coenosis of *Quercus robur*-Pinetum, and in corners: 1) *Cladonia*-Pinetum; 2) *Ledo-Sphagnetum magellanicum*; 3) *Sphagnum squarrosum*-Alnetum; 4) *Dentario glandulosae*-Fagetum, *Tilio cordatae*-Carpinetum betuli. Typological scheme reflects the ecological peculiarities of forest vegetation depending on fertility and soil moisture.

Сучасна лісова рослинність Українського Розточчя значною мірою представлена антропогенно перетвореними угрупованнями. Їх формування залежить від ступеня порушеності ґрунтового покриву, рекреаційної дигресії, різноманітних видів антропогенного впливу.

Екологічні закономірності лісової рослинності Українського Розточчя вивчали шляхом типізації екотопів на основі фітоіндикаційної оцінки екологічних режимів за дев'ятьма параметрами: Tm – термічний режим, Kp – континентальність клімату, Om – омброклімат, Cr – кріоклімат, Hd – вологість ґрунту, Tr – вміст солей, Rc – кислотність ґрунту, Nt – мінеральний азот, Lc – режим освітленості, бали.

Поширення хвойних лісів із домінуванням *Pinus sylvestris* в Українському Розточчі пов'язане із наявністю відкладів водно-льодовикового походження. Диференціація соснових лісів обумовлена орографічними факторами, глибиною залягання ґрунтових вод. У міру збільшення вологості ґрунту тут можна виділити такий еколого-фітоценотичний ряд: *Cladonia*-Pinetum, *Festuca ovinae*-Pinetum → *Leucobryum*-Pinetum, *Peucedano*-Pinetum → *Molinio (caeruleae)*-Pinetum, *Vaccinium uliginosum*-Betuletum pubescentis → *Vaccinium uliginosum*-Pinetum → *Ledo-Sphagnetum magellanicum*. Асоціація *Cladonia*-Pinetum трапляється в оліготрофних сухих місцезростаннях з глибоким заляганням ґрунтових вод. Сирі бори *Molinio*-Pinetum займають знижені ділянки в долинах рік з бідними піщаними ґрунтами і високим рівнем ґрунтових вод. Асоціація *Vaccinium uliginosum*-Pinetum об'єднує заболочені соснові леси із значним вкриттям сфагнових мохів. Такі ценози часто утворюються на місці болотної асоціації *Ledo-Sphagnetum magellanicum*. В умовах сирих суборів формуються пухнастоберезові ліси асоціації *Vaccinium uliginosum*-Betuletum pubescentis.

У багатих місцезростаннях чітко можна виділити еколого-фітоценотичний ряд чорновільхових лісів: *Stellario nemorum*-Alnetum glutinosae → *Fraxino*-Alnetum → *Ribeso nigri*-Alnetum → *Sphagnum squarrosum*-Alnetum. *Ribeso nigri*-Alnetum формується в понижених місцях із постійною заболоченістю і слабким поверхневим стоком. Із зменшенням родючості ґрунту змінюється чагарниковими заростями вербняка *Salicetum pentandro-cinereae*. *Sphagnum squarrosum*-Alnetum – одна із найбільш поширених асоціацій заплавлених лісів у минулому до проведення осушувальних робіт.

Лісові насадження свіжої і вологої грабових бучин часто належать до асоціації *Dentario glandulosae*-Fagetum. На бідних ґрунтах ця асоціація переходить в змішані ценози *Quercus robur*-Pinetum або *Luzulo pilosae*-Fagetum. Фітоценози *Quercus robur*-Pinetum формуються на підзолистих супіщаних ґрунтах невисокої родючості. Угруповання *Luzulo pilosae*-Fagetum займають екотопи нижніх і середніх частин схилів північної експозиції з кислими ґрунтами. В умовах свіжого сугруду на схилах південної експозиції трапляються термофільні діброви асоціації *Potentillo albae*-Quercetum. Від типових змішаних лісів асоціації *Quercus robur*-Pinetum термофільна діброва відрізняється гіршими умовами зволоження, а від *Tilio cordatae*-Carpinetum betuli – більшою освітленістю в піднаметовому просторі.

Типологічну схему лісової рослинності Українського Розточчя спрощено можна представити у вигляді чотирикутника, в центрі якого розташовані угруповання *Quercus robur*-Pinetum, а в кутах: 1) *Cladonia*-Pinetum; 2) *Ledo-Sphagnetum magellanicum*; 3) *Sphagnum squarrosum*-Alnetum, *Salicetum pentandro-cinereae*; 4) *Dentario glandulosae*-Fagetum, *Tilio cordatae*-Carpinetum betuli. Типологічна схема відображає екологічні закономірності формування лісової рослинності залежно від родючості та вологості ґрунту.